

SVESTRANO OBRAZOVANJE I VASPITANJE PITOMACA VOJNIH ŠKOLA

Brz tempo naučnih, tehničkih i tehnoloških promena u nas i u svetu sve više diktira »proizvodnju« stručnjaka-specijalista, koji se mogu optimalno integrisati u savremenu nauku, tehniku i tehnologiju. Takvi stručnjaci su orijentisani na obavljanje svoje struke, odnosno zvanja i preokupacija njihove ličnosti se uglavnom kreće u sferama struke, odnosno profesije.

Mada pojedine zemlje nastoje da svoje stručnjake drže u okviru struke, jer to najviše odgovara njihovom društvenom sistemu, ipak evidentna su nastojanja koja se danas u svetu čine na planu dezalijenacije i emancipacije čoveka. Čovek danas teži za svestranom afirmacijom vlastite ličnosti. Jedan stručnjak, bez obzira na profesiju koju obavlja, mora da izađe iz granica te profesije, da sebe obogaćuje moralnim, estetskim, fizičkim i drugim sadržajima i potvrdi postojanje vlastite ličnosti u celini.

Kroz ove opšte intencije u svetu i u nas treba da sagledamo *mesto pitomca, koji se kao budući starešina, odnosno stručnjak svoje vrste uklapa u život i rad u armiji i društvu uopšte.*

Budući starešina mora biti stručnjak — zanatlija na avionu, topu ili bilo kom drugom sredstvu, odnosno oruđu; on mora biti uspešan komandir voda — baterije, treba da poseduje solidnu andragoško-pedagošku i metodičku spremu radi obrazovanja i vaspitanja mladih ljudi koji dolaze u JNA; treba da poznaje sociologiju i psihologiju ponašanja mladića u vreme odsluženja vojnog roka. Uza sve to, starešina mora posedovati izvanredne moralne osobine, radne navike, estetsku kulturu i kompletnost »vojničkog vaspitanja« (vojnički stav, izgled, ponašanje, svesna vojnička disciplina i dr.).

Sigurno je da se ovi zahtevi ne mogu dosledno ostvariti ukoliko se i program školovanja pitomaca vojnih škola ne realizuje kompleksno. Neke indicije pokazuju da se ponekada »nastojanja« u vaspitno-obrazovnom radu s pitomcima svode na »serviranje« pro-

grama pojedinih predmeta, dok izostaje trud za formiranjem svestranog starešine, koji treba da uživa odgovarajući ugled u našem društvu.

Treba nastojati da se kroz izučavanje svih predmeta i u svim službenim i neslužbenim kontaktima nastavnika i pitomaca maksimalno ispolje uticaji nastavnika starešine u formiranju svestrano izgrađene vojničke ličnosti pitomca. Kroz realizovanje vaspitno-obrazovnog procesa u celini pitomac treba da »konzumira« takvu građu koja po svom sadržaju i dubini garantuje dovoljnu stručnu — profesionalnu osposobljenost budućeg starešine. Kroz to »konzumiranje« pitomac treba da formira radne navike i vojnički odnos prema radu, želju da radni proces ulepšava i modernizuje u smislu jačanja intenziteta i »produktivnosti« u radu i unošenja tačnosti i pedantnosti u izvršavanje zadataka.

Takođe kroz usvajanje programa školovanja pitomac treba da formira čvrste moralne stavove i moralno ponašanje koje neće biti pokolebano nekim objektivnim okolnostima ili subjektivnim frustracijama. Estetsko vaspitanje i obrazovanje se u toku školovanja pitomaca može formirati i ispoljiti na svakom koraku (vojnički izgled, ponašanje u krugu i van kruga kasarne, posećivanje kulturnih i zabavnih priredbi itd.). U sve ove komponente koje čine svestrano izgrađenu vojničku ličnost pitomca valja integrisati i »vojničko vaspitanje« kao osnovnu komponentu vojničke izgrađenosti (vojnički stav, vojničko držanje, ponašanje, svesna vojnička disciplina i dr.). »Našoj armiji je potreban starešina koji poseduje ne samo određene vojničke kvalitete i starešinske sposobnosti već i visoku političku svest, stvaralačku inicijativu i široku kulturu, kako bi shvatio i razumeo opšta zbivanja u društvu.«¹

Vojnička izgrađenost pitomaca, koja se s nekoliko aspekata tretira u ovom radu je kontinuelan proces, koji počinje dolaskom pitomaca u vojnu školu i završava završetkom njegovog radnog, pa i životnog veka. Budući da je to proces koji je trajan i neprekidan, to i njegovo obnavljanje i obogaćivanje mora biti trajno i sistematsko tokom čitavog rada pitomca, odnosno starešine.

Ne ulazeći u sve aspekte svestranog obrazovanja pitomaca vojnih škola, nužno je prikazati samo neke, koji su veoma karakteristični u vaspitno-obrazovnom radu s njima. Poseban tretman ovom prilikom dat je intelektualnom, estetskom i zdravstveno-fizičkom

¹ Prilog u »Narodnoj armiji« br. 12/70 pod naslovom »Kultura i starešine«.

vaspitanju, odnosno obrazovanju² pitomaca vojnih škola i akademija, uz samo neke napomene o potrebi uvođenja seksualnog vaspitanja u vojne škole i akademije.

INTELEKTUALNO VASPITANJE I OBRAZOVANJE

»Pod intelektualnim vaspitanjem podrazumeva se organizovan i svrsishodan proces sticanja naučnih znanja i na toj osnovi izgrađivanje naučnog pogleda na svet, razvijanje umnih snaga ličnosti, težnje za daljim saznanjem, i sposobnosti za samostalno proširivanje i produblјivanje znanja i za njihovu primenu u praksi. Pod intelektualnim i razvojnim snagama i svojstvima podrazumevaju se posmatranje, pažnja, pamćenje, mašta, mišljenje, izražavanje rečima, a s njima su tesno povezana i svojstva ličnosti kao što su: umna radoznalost i interesovanje, težnja za sticanjem novih znanja, inicijativnost, samostalnost, kritičnost prema onome što se uči. Sve to čini temelj celokupnog obrazovanja i osnova je svakog stvaralaštva«. ³

Formiranje naučnog pogleda na svet najadekvatnije se postiže pravilno usmerenim vaspitno-obrazovnim radom, pri čemu se kao rezultanta interferencije intelektualnog vaspitanja s vaspitno-obrazovnim radom u celini konstituišu pomenute komponente intelektualnog vaspitanja.

Sadržaji programa školovanja pitomaca vojnih škola, koji se ostvaruju kroz opšte, vojnostručno, moralno-političko i fizičko obrazovanje i vaspitanje, pretpostavljaju i adekvatnu formu njihove dijalektičko-materijalističke realizacije, pa onda govorimo o idejnosti u vojnoj nastavi.⁴ Intelektualno vaspitanje se nadalje ostvaruje kroz vannastavni rad, samoobrazovanje i slobodne aktivnosti.

Prema tome, ako hoćemo da nam pitomci stvarno upoznaju predmete i pojave objektivne stvarnosti, da steknu *stvarno znanje* o njima, ne možemo se zadovolјiti time što će oni upoznati samo spoljni izgled, odnosno spoljnu stranu nekog predmeta ili pojave. Naprotiv, moramo insistirati na tome da pitomac upozna i »doživi« ono što se krije iza spoljašnje fizionomije nekog predmeta, pojave ili procesa.

² U daljem tekstu mahom će se govoriti o vaspitanju, budući da se komponenta obrazovanja podrazumeva i uključuje u proces svestranog izgrađivanja pitomaca.

³ Osnovi vojne andragogije, Vojnoizdavački zavod, Beograd, 1967. strana 128.

⁴ Vidi puk. dr Ilija Mrmak: Idejnost u vojnoj nastavi, časopis Vojno delo, br. 1/68.

Na primer, izučavajući top određenog kalibra, pitomac stavlja u funkciju svoje intelektualne sposobnosti: on logički misli i na osnovu čulnog opažanja posmatra top sa svih aspekata uočavajući osnovne delove, kao što su cev, zatvarač, kolevka, lafet, sprava za upravljanje vatrom i rezervni delovi. Ove nabrojane delove pitomac čulno povezuje u skladnu celinu, iz koje rezultira top određenog kalibra. Nakon toga ponovnim misaonim operacijama pitomac funkcionalno povezuje pojedine delove topa i kritički posmatra njegov opis i mogućnosti njegove upotrebe, zapamćuje pojedine odnose između raznih delova, razmišlja ili mašta o pojedinim konkretnim situacijama upotrebe topa na vatrenoj liniji i to izražava govorom ili pisanom reči.

Dakle, pitomac se mora kritički odnositi prema problemima koje usvaja i to sopstvenim misaonim naporom, analitičko-kritičkim odnosom prema činjenicama, misaonom preradom, transformacijom i adaptacijom činjenica u svojoj svesti i konkretnom materijalizacijom stečenih znanja u praksi. To je put koji kroz kontinuelan obrazovno-vaspitni rad nastavnik stvara pitomcu, utičući na taj način da se intelektualno vaspitanje kroz tehnologiju nastavnog procesa maksimalno animira i afirmiše.

Savremena metodika realizovanja programa školovanja pitomaca pojedinih vojnih škola i akademija i nastojanja koja se čine u smislu racionalizacije didaktičke primene nastavnih sredstava i metoda, svakim danom stavljaju pitomca sve više u ulogu aktivnog »mislioca« i »stvaraoca«, koji uz vidan intelektualni i fizički napor »zarađuje« određen kvantum znanja, veština i navika.

ESTETSKO VASPITANJE

Estetsko vaspitanje i obrazovanje, kao integralni deo svestrano razvijene ličnosti, nesumnjivo je u uskoj, interferiranoj vezi s intelektualnim, moralnim, radnim i zdravstveno-fizičkim vaspitanjem. Obuhvata sva nastojanja za razvijanjem i formiranjem smisla za lepo. *Sva ta nastojanja se mogu ispoljiti vaspitno-obrazovnim radom kroz nastavu, u slobodnom vremenu pitomaca, kao i estetskim oblikovanjem prostora i situacija u životu i radu pitomaca i starešina.*

Područja estetskog vaspitanja, koja se mogu skoro svakodnevno razvijati i konsolidovati, u pitomaca su mnogobrojna. Interesantno je nabrojati samo neka od njih:

Uniforma u armiji ima izvanredna estetska svojstva, pogotovo uniforma pitomca, koja je oznakama ukrašena i prilagođena uz-

rastu koji je snažno eksponira među građanstvom. Često spoljni izgled pitomca može biti merilo i njegove unutrašnje disciplinovanosti. Vojnici, pitomci i starešine s pravilno razvijenim estetskim ukusima osećaju potrebu da im uniforma bude uredna i čista.

U strojevoj obuci, na časovima fizičkog vaspitanja, u taktičkoj obuci ili obuci u savremenim elektronskim kabinama — svuda postoji mogućnost estetskog vaspitanja pitomaca. Dobar poredak pitomaca u izvršavanju neke strojeve ili taktičke radnje, pravilno i estetski doterano obavljene precizne radnje, pokreti, eksperimenti i sl. imaju neuporedivu svojevrсну lepotu i deluju kao vrlo dobra stimulatívna mera u daljim naporima pitomaca na usvajanju obrazovno-vaspítnih sadržaja.

Parade jedinica i fiskulturnika pogotovo mogu izazvati ushićenje među pripadnicima JNA i građanima, koji će na ovaj način probuditi ljubav prema našoj armiji. Estetski oblikovane koračnice, koje su danas pomalo zanemarene, imaju snažan uticaj na čvrstinu koraka, zamor i vitalnost pojedinca i jedinice u celini.

Ponašanje van kruga kasarne je jedna od vrlo značajnih komponenti estetskog života pitomaca. Počev od njegovog ponašanja u bioskopu, pozorištu, na igranci, koncertu — pa do ponašanja na ulici. Svakako da pojedine spoljašnje manifestacije pitomaca van kasarne, odnosno ustanove u kojoj se školuju umnogome stvaraju utisak kod građana o unutrašnjem stanju u toj kasarni, odnosno ustanovi. Ispad koji se možda ne bi ni zapazio kada ga prouzrokuje bilo koji mladić biće veoma evidentan ako ga prouzrokuje pitomac.

Estetska strana je prisutna i u međusobnoj komunikaciji pitomaca, pri čemu govor i različiti maniri imaju odlučujuću estetsku ulogu. Pri ovome se moralna komponenta vojničke izgrađenosti pitomaca tesno prepliće s njihovim estetskim oblikovanjem.

Psovke, vulgarno izražavanje, neukusni vicevi i sl. mogu u pitomački kolektiv uneti grubost, međusobno nepoštovanje i primitivizam u međusobnom komuniciranju. Naročito je psovka posebna estetska ekstremnost, koja predstavlja primitívno izražavanje unutrašnjih osećanja, u prvom redu primitivizam same ličnosti.

Ponašanje pitomaca u stroju, prilikom obedovanja, njihovo vojničko držanje, urednost u sprovođenju lične i opšte higijene — sve to na neki način stvara određen estetski utisak.

Naravno da likovno stvaralaštvo i muzika čine posebno područje estetskog vaspitanja i obrazovanja, kao i prigodni tekstovi, koji u određenim trenucima mogu vršiti veoma intenzivan utisak na pitomce i uopšte na vojna lica.

U realizovanju slobodnih aktivnosti pitomački klub u vojnim školama i akademijama ima značajnu ulogu. U okviru pitomačkog kluba forsira se pitomački univerzitet s bogatim sadržajem predavanja koja su namenjena pitomcima svih profila školovanja, kao što su predviđanja o lepom ponašanju, o muzici, istoriji umetnosti, književnosti; predavanja o likovnom vaspitanju i obrazovanju, pozorišnoj umetnosti i sl.

Dalji oblici estetskog izgrađivanja pitomaca su tečajevi: plesni, foto-amaterski, radio-amaterski, tečaj raketnog modelarstva, muzički tečaj i mnogi drugi.

Veliki broj sekcija (literarna, likovna, dramska, folklorna, horska, recitatorska, gimnastička i dr. sekcije) predstavljaju intenzivan oblik konkretnog realizovanja pojedinih estetskih područja.

Bioskopske predstave su sigurno medijum koji najviše i najmasovnije utiče na razvijanje estetskog ukusa kod pitomaca za ovu granu umetnosti. Svakako da uloga filma u nas nije dovoljno uočena. »Sigurno je da će film dati manje činjenica od predavanja, ali će biti privlačniji, emocionalno snažniji, a time i efikasniji u stvaranju estetskih utisaka. Zbog toga je izbor filmskog repertoara, koji je namenjen pitomcima, veoma odgovorna dužnost«⁵.

Priredbe koje se organizuju unutar pojedine škole ili akademije su takođe jedan od oblika estetskog života pitomaca i predstavljaju solidnu mogućnost za afirmaciju pojedinih pitomaca.

ZDRAVSTVENO-FIZIČKO VASPITANJE

Internatski način života, striktna podeljenost kasarni ili ustanova na stambeni blok, sanitarni čvor, administrativni blok i krug s potrebnim objektima uslovljavaju permanentnost u sprovođenju lične i opšte higijene pitomaca. U tom smislu u većini vojnih škola i akademija u prvoj godini školovanja ostvaruje se program sanitetske obuke pitomaca. Ovaj program predstavlja sintezu fundamentalnih pitanja zdravstvenog vaspitanja pitomaca u miru i ratu i znanja koja pitomci moraju apsolvirati iz prve pomoći u miru i ratu. Pitomci se u prvom redu upoznaju sa higijenom kože (jutarnje umivanje, pranje ruku, kupanje, nega kose i nokata, nastanak kožnih gnojnih infekcija i mere za njihovo sprečavanje). Higijena vidnih i slušnih organa zauzimaju vidno mesto u zdravstvenom vaspitanju i obrazovanju pitomaca.

⁵ Puk. B. Škoti: »Estetsko obrazovanje pitomaca« prilog savetovanju u ŠC PVO na temu: Svestrano izgrađivanje vojničke ličnosti, 1969.

S druge strane, kroz sanitetsku obuku pitomcima se prezentira program prve pomoći preko tema koje daju fundamentalna znanja u zbrinjavanju ranjenika i povređenih u uslovima masovnog ranjavanja i povređivanja. Posebno se obrađuje mentalna higijena u uslovima života i rada u JNA.

U okviru fizičkog vaspitanja nužno je spomenuti samo neke elemente iz kompleksa koji čini posebno područje u vaspitno-obrazovnom radu s pitomcima.

Naprezanja (psihička i fizička) koja pitomac čini u savlađivanju programa u okviru redovnog vojnog školovanja nisu mala. Ta naprezanja su evidentna u svakodnevnom radu pitomca u kabinetu, laboratoriji, na naoružanju i tehnici, na vežbi, itd. Samo sistematsko i kontinuelno upražnjavanje fizičkih aktivnosti kroz redovne časove fizičkog vaspitanja i u slobodnom vremenu može kompenzovati sav napor i opterećenja koja su prisutna u svakodnevnom životu i radu pitomaca.

Materijalna obezbeđenost (solidna ishrana, sportska oprema, sportski objekti, gimnastičke dvorane itd.) omogućava maksimalnu fizičku rekreaciju pitomaca u slobodnom vremenu. Ovome treba dodati i plansko usmeravanje, koje vrše nastavnici fizičkog vaspitanja na pitomce, zajedno s ostalim nastavnicima i starešinama. S druge strane, prisustvo aktivnih starešina časovima »fiskulture« koji se za njih organizuju u radnom vremenu deluje snažno na motivaciju pitomaca u upražnjavanju fizičkih aktivnosti.

Aktivna fizička rekreacija je osnov stvaranja i održavanja fizičke sposobnosti koja, nadalje, omogućava uspešno obavljanje svakodnevnih radnji i obaveza, razbija monotoniju u radu, otklanja zamor nakon fizičkog ili umnog rada. Aktivno upražnjavanje fizičke aktivnosti kroz redovne časove nastave ili u slobodnom vremenu vodi do toga da pojedini sistemi u organizmu funkcionišu pravilno, a time se stvara određena izdržljivost, vitalnost, brzina, spretnost, odvažnost — komponente koje čine osnov bojeve gotovosti i osnov za jačanje odbrambene snage naše zemlje.

SEKSUALNO VASPITANJE

O permanentnom i sistematskom seksualnom vaspitanju pitomaca ne može biti ni govora. Znanja pitomaca podoficirskih škola i vojnih akademija iz područja seksualnog vaspitanja su površna, nedovoljna i veoma nesigurna. Analiza⁶ odgovora pitomaca daje nam sledeće pokazatelje:

⁶ Krajem 1970. obavljen je razgovor s pitomcima Podofic. škole PVO i Vojne akademije PVO na temu: »Šta znate o seksu«.

Pitomci, pored vesterna i kriminalnih filmova, rado gledaju filmove s ljubavnim sadržajem; prate literaturu (uglavnom šund) koja tretira seksualne probleme na bilo koji način. Fotografije i edicije pornografskog karaktera pitomci rado gledaju. Uglavnom, najveći broj informacija o seksualnim problemima dobijaju iz literature, od vršnjaka, od starijih drugova, dok minimalna obaveštenja dobijaju od starešina i nastavnika.

Dobar broj pitomaca, naročito mlađih, svoj seksualni nagon zadovoljavaju masturbacijom, mada je najveći broj onih pitomaca (u završnim godinama školovanja) koji svoj seksualni prohtev neutrališu upražnjavanjem neke druge aktivnosti (gimnastika, sport, aktivan rad u sekcijama i klubovima i sl.) ili u dodiru s osobom suprotnog pola. S druge strane, apsolviranje programa četvorogodišnjeg školovanja zahteva dosta napora, samopregora i potpun angažman kompletnog pitomca, pri čemu uvek postoji realna mogućnost da se energija seksualnog napona racionalno iskoristi na efektan rad u savlađivanju programa pojedinih predmeta.

Postoji više oblasti seksualnog vaspitanja koje su veoma malo ili nimalo poznate pitomcima oba profila:

- higijena polnih organa;
- impotencija u muškarca i frigidnost u žene;
- polne perverzije i njihove posledice;
- menstruacija u žene: kako nastaje, tok menstrualnog ciklusa, mogućnost oplodnje u vreme menstruacije, itd.;
- polne bolesti (nastanak, simptomi, preventiva);
- podizanje i vaspitanje dece;
- kriterijumi za stupanje partnera u ljubavni odnos ili brak, i dr.

Svakako da nabrojane oblasti mogu predstavljati kostur programa za uvođenje seksualnog vaspitanja u vojne škole i akademije.

Ne možemo se pomiriti s činjenicom da veliki broj pitomaca nije upoznat s najosnovnijim problemima seksualnog života i seksualnog ponašanja.

Specifičnost internatskog načina života, posebnosti interarmijskog života uopšte (mogućnosti prekomandovanja, često odvojen život bračnih drugova itd.) nalažu da se pitomci upoznaju s tim problemima kroz redovan proces školovanja. Neke vojne škole i akademije pokušavaju da skroman program seksualnog vaspitanja ostvare predavanjima pojedinih stručnjaka na pitomačkom univerzitetu ili kroz predmet »Vojna pedagogija«, odnosno »Vojna andragogija«. Interesovanje pitomaca za rešavanje seksualnih problema i

sticanje znanja iz raznih oblasti seksualnog života nije malo. Ono što pitomci dobijaju preko pitomačkog univerziteta ili kroz nekoliko časova u okviru pedagogije-andragogije je samo minimum, koji nije dovoljan za sticanje određene kulture pitomca — starešine u eksponiranju interpersonalnih i interseksualnih odnosa među polovima.

Pojedine škole i akademije ne daju čak ni taj minimum seksualnog znanja, što ima veoma očigledne posledice (graviditet bez plana, polne bolesti, neka oboljenja polnih organa usled neodržavanja lične higijene, lakomisleni odnos u braku i porodici, nepodudarnost karaktera bračnih drugova, pijanstvo — koje za sobom povlači grubost, okrutnost i neverstvo u braku itd.). Ne treba zaboraviti da pojedine crkvene institucije omladine pružaju seksualna obaveštenja daleko više nego što se to ostvaruje kroz celokupno vaspitanje i obrazovanje pitomaca kroz redovno vojno školovanje.

VOJNIČKO VASPITANJE⁷

U svim vojnim školama i akademijama vojničko vaspitanje je jedna od osnovnih komponenti svestranog izgrađivanja pitomaca. Zavisno od profila škole — akademije (da li osposobljava tehnički kadar ili kadar za komandovanje) stoji i mesto i značaj vojničkog vaspitanja u sklopu celokupnog izgrađivanja vojničke ličnosti pitomaca. Isto tako, filozofija vojničkog vaspitanja i doslednost u njegovom sprovođenju zavisi od starešina, nastavnika i vaspitača koji neposredno učestvuju u njegovom realizovanju.

Možda se mogu voditi polemike o tome da li je vojničko vaspitanje posebna komponenta svestrano izgrađene ličnosti pitomca, ali da je vojničko vaspitanje integralni deo u struktuiranju ličnosti svakog pitomca — starešine u to ne može biti sumnje. Vojničko vaspitanje se, manje ili više, sistematski i organizovano ostvaruje u svim školama i akademijama, kroz strojevu obuku, izučavanjem Pravila službe u JNA, Pravilnika o vojnoj disciplini, kroz neke oblike moralnog i estetskog vaspitanja, vaspitnim radom komandira nastavne grupe — vaspitača, nastavnika, ostalih starešina itd.

U vojne škole — akademije dolaze mladići s različitim moralnim, intelektualnim, zdravstveno-fizičkim, opštetehničkim i estetskim vaspitanjem. Tu se rad na konsolidovanju i razvijanju stečenih znanja i vrednosti nastavlja, a celokupno vaspitanje dobija još

⁷ Pod vojničkim vaspitanjem se podrazumeva kompletno ponašanje uniformisanog vojnog lica u određenoj vojnoj instituciji i van nje.

jednu specifičnu komponentu — vojničko vaspitanje. Ovo vaspitanje karakteristično je za vojne organizacije i zato je donekle »strano« i teško pada mladićima koji dolaze u vojne škole i akademije, budući da počinje kasnije od svih komponenti vaspitanja i ima veoma intenzivan početak. Pitomcima vojnih škola — akademija, za razliku od vojnika koji služe svoj redovni rok, pruža se širok sadržaj vojničkog vaspitanja i insistira se na doslednosti u njegovom praktičnom sprovođenju. Potreba za tim proizilazi iz samog cilja školovanja koji pitomca — starešinu stavlja u ulogu VOJNIKA kroz čitav radni pa i životni vek. S druge strane, nakon završetka školovanja pitomci — buduće starešine se i sami pojavljuju u ulozi vaspitača, izvršavajući tu svoju ulogu kroz čitav svoj radni vek.

Ako se uporedi kompletnost vaspitanja koju pružaju civilne škole vršnjacima pitomaca vojnih škola — akademija, može se odmah uočiti značajna karakteristika vojničkog vaspitanja, koja se ogleda u njegovom kontinuitetu, sistematičnosti i organizovanosti u sprovođenju. Vaspitni rad na vojničkom izgrađivanju pitomaca traje od jutra do večerja, što starešini — vaspitaču osigurava veće mogućnosti šireg vaspitnog delovanja.

Mada se vojničko vaspitanje integriše u sve druge komponente vaspitanja i delimično se kroz njih i ostvaruje, i mada se vojničko vaspitanje uklapa u kompletan svakodnevni život pitomaca, ipak bi se neki oblici vojničkog vaspitanja mogli posebno izdvojiti i razmotriti. Tu se svakako mogu nabrojati: vojnički stav, vojničko držanje i ponašanje, svesna vojnička disciplina, i dr.

Pod vojničkim stavom podrazumevamo celokupno ponašanje vojnih lica u određenoj situaciji: u kasarni i van nje.⁸ Osećaj odgovornosti na službi, radna disciplina, nastojanja za modernizacijom radnog procesa, pravilno reagovanje u određenim situacijama u kasarni i van nje i sl. svakako utiču na formiranje vojničkog stava pitomaca i starešina.

Vojničko držanje i ponašanje je oblik vojničkog vaspitanja, koji se najlakše uočava i koji najviše »bode oči«, a koji istovremeno predstavlja odraz formiranog vojničkog stava i svesne vojne discipline. Pod vojničkim držanjem podrazumeva se: vojnički izgled, oslovljavanje, pozdravljanje i javljanje; komandovanje, izvršavanje strojevih radnji, »ponašanje« u celini — na bilo kom mestu, i sl.

Svesna vojnička disciplina je specifičan oblik discipline koji se ostvaruje u JNA. Kao što je već poznato, to je disciplina za čije se

⁸ Definicije vojničkog stava, vojničkog držanja i ponašanja i svesne vojne discipline svakako nisu konačne, već su prilagođene problemu koji se u ovom radu tretira.

sprovedenje VOJNIK (vojnik na odsluženju vojnog roka, pitomac, slušalac, starešina) svesno zalaže, shvatajući potrebu njenog postojanja. Svesno disciplinovano ponašanje pitomca podrazumeva jak stepen njegove motivacije za poziv starešine JNA i njegovu vojničku izgrađenost. Postojanje svesne vojničke discipline kvalitativno utiče na intenzitet realizovanja vaspitno-obrazovnih ciljeva u celini. Svakako da stepen vojničke disciplinovanosti stoji u uskoj interferiranoj vezi s ostvarivanjem vaspitno-obrazovnih zadataka u celini.

Proces formiranja vojničkog vaspitanja kroz fazu redovnog školovanja pitomaca predstavlja bazu za njihovo dalje samovaspitanje u smislu konsolidovanja i »kompletiranja« onih oblika i kategorija koji čine vojničko vaspitanje. Sam proces vojničkog vaspitanja predstavlja epifenomen koji kontinuelno prati život i rad u JNA, pojavu koja se ne prekida nakon završetka školovanja već nastavlja kroz čitav radni vek vojnog starešine.

Kapetan
Uglješa JANČIJEVIĆ